Les crides, els reptes i les oportunitats d'una Església Sinodal

Maria Cimperman, RSCJ

Em sento honorada de ser aquí entre vosaltres i us agraeixo el vostre interès i compromís amb la Sinodalitat i amb l'Església Sinodal. Us necessitem. També agraeixo la visió de Joan Carrera, que continua acompanyant els vostres esforços.

Gràcies a les notícies rebudes el 15 de març de 2025 des de l'Oficina del Sínode, puc anunciar que estem iniciant un nou pas en el nostre camí sinodal, que anirà de 2025 a 2028. L'estem integrant en l'Any Jubilar, i com diu la carta del Cardenal Grech, "afegim el compromís de construir una Església cada cop més sinodal dins l'horitzó de l'esperança que no defrauda." La carta del Cardenal Grech ens recorda que

> la fase d'implementació del Sínode no hauria de ser entesa com la mera "aplicació" de directives que ens arriben des d'instàncies superiors, sinó com un procés de "recepció" de les orientacions expressades en el *Document final,* adaptades a les cultures locals i a les necessitats de les comunitats. Alhora, és essencial que avancem junts com a Església, harmonitzant aquesta recepció en diferents contextos eclesials. Aquest és el motiu del procés d'acompanyament i d'avaluació, que de cap manera disminueix la responsabilitat que té cada Església.

La implementació del Sínode, com se'ns recorda, està lligada a la recepció; en aquest sentit, trobem ressonàncies amb referències a la recepció del Vaticà II.

Avui parlaré sobre **les crides, els reptes i les oportunitats d'una Església sinodal**. Començaré amb una mica de context. En el plànol personal, la meva experiència amb l'Església Sinodal comença ara fa una mica més de dos anys. Encara em trobo en procés de reflexió sobre aquesta experiència, així que us dono les gràcies per permetre'm reflexionar amb vosaltres. Estic en procés de transformació –encara ara– a partir de l'experiència del Sínode, especialment per les dues sessions de l'Assemblea del Sínode, però també pel treball que es fa entre les sessions i, en aquests moments, per la fase d'implementació, immensament important, en què estem entrant. A aquest respecte, tinc tres observacions.

En primer lloc, puc afirmar que he vist l'Esperit en acció. He vist persones transformades després d'haver participant en les assemblea sinodals mensuals, les quals de vegades es mostren sorpreses del resultat. D'altres es pregunten com incorporar l'experiència a la seva vida. N'hi ha que reaccionen amb llàgrimes de tendresa. En un cas en particular, vaig veure com, un any després, la transformació havia continuat i s'havia aprofundit. Va ser un privilegi ser-ne testimoni. Una tarda, mentre observava els delegats que estaven reunits, em vaig sentir plena d'admiració i vaig adonar-me que <u>només l'Esperit</u> era capaç d'aquest sentiment.

Aquest ha estat, i continua sent, un temps profundament espiritual per a mi. Fins i tot abans que comencés el Sínode, pregava diàriament a l'Esperit per demanar-li: "Mostra'm el teu camí." Així començava la meva pregària matinal, cada dia. A finals de setembre, vaig afegir a aquesta pregària l'Adsumus Sancte Spiritus, que la comunitat de Taizé va musicar per al Sínode. "Ens presentem davant

teu, Esperit Sant, reunits en el teu nom", també es va incorporar a la meva pregària. L'Adsumus Sancte Spiritus es va resar a cada sessió del Concili Vaticà II. Atribuïda a Sant Isidor de Sevilla (c. 560-abril 636), històricament ha estat utilitzada en Concilis, Sínodes i altres reunions de l'Església al llarg dels segles (vegeu Synod.va). L'Adsumus formava part de les nostres sessions cada dia, ja fos en l'assemblea o a la meva taula de dotze persones. És un record profund que hem de ser humils i buscar l'Esperit arreu.

En segon lloc, el procés va ser sòlid i dinàmic alhora. Era tan important com el resultat. Vam aprendre conjuntament a esdevenir una comunitat discernidora. La imatge que tinc del procés durant el nostre primer any és la d'anar construint un vaixell mentre estàvem navegant. L'estructura estava completada i no hi havia forats perquè el vaixell no s'enfonsés (si més no, esperàvem que no s'enfonsés!). A mesura que avançàvem, ens vam adonar que necessitàvem un pal major. Així que el vam construir. I ens calien veles, així que les vam cosir i les vam hissar. Teníem el que necessitàvem. Es tractava d'un procés, no d'un producte que busqués una explicació o persones per representar un paper. Vam viure el procés *ad experimentum*. En general, el procés era fluid, però em va commoure la capacitat tant dels membres com dels líders per mostrar-se vulnerables i fins i tot per demanar disculpes quan alguna cosa no sortia com estava previst i calia ajustar les respostes. Encara que de manera diferent, això va passar en ambdues sessions.

Em va sorprendre la paciència del grup en el seu conjunt. Poques vegades he experimentat tanta paciència mentre ens adaptàvem i caminàvem junts. Em pregunto si això es devia al fet que ningú havia experimentat mai un sínode com aquest, ni tan sols els cardenals ni els bisbes més experimentats. Vivíem una novetat. Crec que això va generar una capacitat d'adaptació en tots i totes a mesura que el procés evolucionava. Potser passarà el mateix en els pròxims anys d'implementació?

Faig un parèntesi per parlar del Temps, en majúscules. Cal donar temps suficient a un procés per poder discernir i aprofundir-hi. En el cas del Sínode, per a tot el que havíem de fer, hi havia temps suficient. Aquesta és una de les grans lliçons que he après: hem de donar temps suficient als processos.

En tercer lloc, la facilitació en el Sínode va ser absolutament essencial. La nostra tasca com a facilitadors era mantenir l'espai perquè es formés una comunitat capaç de generar confiança, reflexionar, pensar, dialogar amb llibertat, ser honesta i aprofundir en allò que l'Esperit oferia en el discerniment comunitari. Va ser en aquest espai on el grup va aprendre i va practicar la Conversa en l'Esperit, el mètode predominant del Sínode. La Conversa en l'Esperit requeria una preparació mitjançant la pregària, i una escolta profunda acompanyada de silenci després de cada intervenció. Aquest mètode ajudava les persones a parlar i respondre amb més profunditat, a escoltar amb més receptivitat; en sentir-se escoltades, escoltaven els altres amb més obertura. La gent escoltava. La gent estava interessada en el que deien els altres. Tothom es mostrava respectuós, fins i tot encuriosit, davant els diferents punts de vista que sorgien. Això és el que vaig veure. No sempre, però va ser el moviment predominant que vaig experimentar.

Va ser un immens do servir l'Església d'aquesta manera. La facilitació també em va permetre formar part d'una bella comunitat de facilitadors del Sínode que pregaven, compartien i es reunien regularment durant el Sínode. Estàvem comunicats, ens donàvem suport els uns als altres, ens fèiem preguntes i ens adaptàvem al que calia. Érem part dels molts que, juntament amb l'equip de

planificació del Sínode i altres persones, ajudàvem a crear un espai perquè l'Església, el poble de Déu, escoltés l'Esperit entre nosaltres. Els líders del Sínode ens van dir que la facilitació era essencial per al procés, i era cert. Com a Església, ens haurem d'ocupar d'aquesta qüestió en els pròxims tres anys.

Finalment, la meva experiència em diu que NOSALTRES podem fer tot això. Aquesta Assemblea Sinodal no és una experiència aïllada, crec que totes i totes la podem viure. De fet, estem cridats a generar aquests espais dins l'Església – per a tothom. La carta de l'Oficina del Sínode, aprovada pel Papa Francesc, és clara en aquest aspecte. La crida és que ho hem de viure ara. Som cridats a implementar aquestes crides.

I així, doncs, començo amb les crides.

Crides d'una Església sinodal

Una definició clara i precisa de la sinodalitat, que descriu el nostre camí com a poble de Déu, es troba al número 28 del *Document final* (DF) del Sínode: "la sinodalitat és un camí de renovació espiritual i de reforma estructural per fer l'Església més participativa i missionera, és a dir, per fer-la més capaç de caminar amb cada home i cada dona, irradiant la llum de Crist."

D'entre moltes que podria oferir, us presento tres crides per a una Església sinodal que es desprenen d'aquesta definició i del procés sinodal. L'Església és cridada a (1) una conversió i renovació espiritual (2) una participació més àmplia i plena (3) revitalitzar la seva missió.

Exposo ara algunes reflexions sobre cada crida.

1. Una conversió i renovació espiritual

És important destacar que en el *Document final* del Sínode, quatre de les cinc parts incorporen la paraula "conversió" en el títol: Part I – El cor de la sinodalitat: cridats per l'Esperit Sant a la conversió; Part II – A la barca, junts: la conversió de les relacions; Part III – "Tireu la xarxa": la conversió dels processos; Part IV – Una pesca abundant: la conversió dels lligams.

A la Part V, "Jo també us envio": Formar un poble de deixebles missioners, es mostra com les parts precedents necessiten formació i també apel·len les persones perquè siguin deixebles missioners. El resultat serà un banquet per a tots els pobles, com s'afirma en la conclusió.

Tanmateix, la conversió no és senzilla. Tot el que podem fer és obrir-nos a ser moguts per l'Esperit, demanar ser moguts per l'Esperit. Aquest desig i aquesta obertura són essencials. En tot això, la importància de la vida espiritual és fonamental i la necessitat de créixer en la vida espiritual és clau. El papa Francesc crida l'Església a una renovació espiritual. La sinodalitat es descriu com una disposició espiritual que brolla de l'acció de l'Esperit Sant i que requereix l'escolta de la Paraula de Déu, contemplació, silenci i conversió del cor (vegeu el n. 43 del DF).

Jo aniria més enllà i diria que la sinodalitat és una virtut, una disposició i una pràctica per esdevenir un determinat tipus de persona i comunitat. Se'ns demana adoptar aquesta disposició, aquesta actitud i

viure-la en acció en la nostra vida quotidiana. El document insta que la sinodalitat impregni "la vida quotidiana dels batejats i tots els aspectes de la missió de l'Església." (n. 43, DF)

Tanmateix, no hem de sobrevalorar la dimensió espiritual. (La renovació de la comunitat cristiana només és possible reconeixent la primacia de la gràcia [n. 44, DF]). També rebem una advertència: "Si manca la profunditat espiritual personal i comunitària, la sinodalitat es redueix a un expedient organitzatiu." (n. 44, DF) Hi ha molt més que ens crida, i el desig és per a molt més.

Ja l'any 2013, el primer any del pontificat del papa Francesc, a *Evangelii Gaudium*, Francesc ens cridava a trobar-nos amb Jesús, o a deixar que ell ens trobés.

> Convido tots els cristians, a tot arreu, en aquest moment, a un renovat encontre personal amb Jesucrist, o si més no a una obertura per deixar-se trobar per ell; us demano que ho feu, sense excepció, cada dia. Ningú no ha de pensar que aquesta invitació no l'interpel·la, perquè "ningú no queda exclòs de l'alegria que porta el Senyor". El Senyor no decep aquells que prenen aquest risc; sempre que fem un pas cap a Jesús, ens adonem que ell ja és allà, esperant-nos amb els braços oberts (*EG,* 3).

Aquesta relació amb Jesús és fonamental. També sabem que l'Esperit és el protagonista del Sínode.

Què ajuda en el camí de la conversió? Com podem obrir-nos-hi? Mitjançant el silenci i l'escolta. Durant les dues primeres rondes de la Conversa en l'Esperit, hi havia moments de silenci en les intervencions a les taules; eren oportunitats per reflexionar, per impregnar-nos del que cadascú havia dit. L'escolta és essencial. Cal escoltar la Paraula de Déu, els planys de qui ens envolta (entre els participants de l'Assemblea hi havia persones de Myanmar, Rússia, Ucraïna, Palestina i més), els moviments dins nostre i entre nosaltres. El silenci que acompanya l'escolta ens dona temps, si ens el permetem, per recordar els nostres orígens, la nostra essència més profunda; i per escoltar des d'aquest espai interior. Quan escoltem des d'aquest lloc de silenci, alguna cosa ens transforma. És com si poguéssim rebre de Déu el missatge que escoltem en l'Evangeli d'aquest diumenge: "Aquest és el meu Fill estimat; escolteu-lo" (*Lluc* 9:35). O el missatge del baptisme de Jesús: "Aquest és el meu Fill estimat; en ell m'he complagut" (*Mateu* 3:16). Un altre valor del silenci, que el pare Mauro-Giuseppe Lepori, abat general de l'Orde Cistercenc, ens ofereix és el següent:

> Per entendre la veritable importància del silenci, la seva rellevància [...] per a la nostra llibertat, cal comprendre que l'enemic del silenci, contra el qual el silenci està cridat a lluitar, és la distracció [...] La distracció és el contrari de l'atracció, d'estar atrets cap a algú o alguna cosa que, per la seva naturalesa, és més important i veritable que allò que ens distreu. La distracció que cal combatre és aquella que ens allunya de l'atracció que Déu, que Crist, exerceix en el nostre cor.
>
> (Presentació UISG, març 2025).

El silenci, ben emprat, ens arrela en l'Esperit. Això també requereix pràctica, és una crida constant enmig de tant soroll. És en el silenci i en l'escolta, tant en comunitat com en solitud, que es crea l'espai perquè siguem transformats i renovats.

El 17 d'octubre de 2015, en el cinquantenari de l'establiment del Sínode internacional per part del papa Pau VI, el papa Francesc va dir:

> Una Església sinodal és una Església que escolta, que comprèn que escoltar és més que simplement sentir. És una escolta mútua en què tothom té alguna cosa per aprendre. El poble fidel, el col·legi episcopal, el bisbe de Roma: tots escoltant-se mútuament i tots escoltant l'Esperit Sant, 'l'Esperit de la veritat'(Joan 14:17), per saber què 'diu a les Esglésies' (Rev 2:7).
>
> (Discurs del papa Francesc en la cerimònia commemorativa del 50è aniversari de la institució del Sínode dels Bisbes)

Això és el que vam intentar fer al Sínode i el que estem cridats a continuar fent, arreu i entre tots. És la disposició fonamental dels fidels batejats i de tota l'Església com a comunitat de deixebles atents a la voluntat de Déu.

2. Una participació més àmplia i plena

El *Document final* del Sínode afirma que: "El baptisme és el fonament de la vida cristiana perquè introdueix tothom en el do més gran: ser fills de Déu, és a dir, partícips de la relació de Jesús amb el Pare en l'Esperit. No hi ha res més alt que aquesta dignitat, donada per igual a cada persona" (n. 21).

El Concili Vaticà II, a través de *Lumen Gentium*, recorda l'ensenyament dels primers pares de l'Església: que cada cristià, i tots junts, són santificats i comparteixen l'ofici profètic de Crist mitjançant la unció de l'Esperit rebut en el baptisme (*LG*, p. 12). En el seu discurs d'obertura del Sínode el 2021, Francesc ens va recordar que "la plena participació de tots és un requisit de la fe rebuda en el baptisme. Com diu sant Pau, 'en un sol Esperit hem estat batejats per formar un sol cos' (1 Cor 12:13)".

El baptisme també ens crida a ser deixebles corresponsables. És una crida a una escolta recíproca i activa. Estem cridats a aprendre junts, a créixer, a proclamar i a testimoniar l'Evangeli. I necessitem saber que la nostra participació importa i és escoltada.

Vull posar un exemple. L'any 2022, la Unió Internacional de Superiores Generals (UISG), que dona servei a les líders de més de 1.900 congregacions de religioses apostòliques, i la Unió de Superiors Generals (USG), que dona servei als líders de més de 250 congregacions masculines, van ser convidats convidades, per primera vegada, a oferir les seves aportacions de la mateixa manera que les conferències episcopals d'arreu del món.

Les preguntes que es van plantejar van ser essencialment: "Quina és la vostra experiència de l'Església?" i "A què creieu que l'Esperit convida l'Església en aquest moment?" Es van organitzar sessions d'escolta i es van recollir els informes. UISG-USG va enviar aquesta invitació a tots els seus membres.

Jo formava part de la comissió que va llegir les respostes i que, com a equip, va redactar la síntesi i l'aportació enviada per UISG-USG a l'oficina del Sínode. Quan estava a punt d'agafar un vol de Chicago a Roma per treballar durant una setmana amb la nostra comissió, vaig trobar a la bústia una carta d'un grup de germanes a la frontera entre els Estats Units i Mèxic. Aquestes germanes, pertanyents a

diferents congregacions, havien reflexionat juntes i havien escrit la seva resposta, i me l'havien enviat (el meu nom figurava com a membre de l'equip de síntesi). A la carta, deien que volien saber si la seva contribució havia estat rebuda i llegida. Vaig portar la carta amb mi a Roma i, juntament amb el nostre equip, ens vam fer una foto amb ella. Els la vaig enviar per correu electrònic. En la seva resposta es mostraven alhora entusiasmades i sorpreses: els costava creure que algú realment hagués llegit la seva carta i els hagués respost. El papa Francesc ha treballat intensament perquè tant els líders com els membres de l'Església sàpiguen que són escoltats.

Un altre exemple. L'any 2024, una parròquia afroamericana de Boston em va enviar un correu electrònic perquè, sense voler, s'havien saltat el termini per enviar les respostes al document de síntesi del Sínode de 2023. El seu teòleg resident em coneixia i, com que visc i treballo a Roma, va pensar que podria fer arribar la seva carta a l'oficina del Sínode. El procés que havien seguit era exemplar: treball en petits grups, reflexions, i la carta era molt significativa. Van escriure perquè tant el rector com la comunitat parroquial sentien que la gent de Roma havia d'escoltar les veus del poble fidel. Per sort, vaig poder compartir la carta amb un dels organitzadors del Sínode. A ell també el va commoure. Va voler saber més sobre la parròquia i va visitar la seva pàgina web. Vam fer una foto de la carta i del seu lloc web. El setembre passat, quan vaig ser a Boston, vaig tenir el privilegi de compartir uns minuts amb la comunitat parroquial per parlar del procés sinodal. Una participació més gran significa continuar construint relacions.

Aquestes constatacions es tornaran encara més localitzades en els propers anys d'implementació i recepció. En parlaré més a la següent part, però per ara us diré que la participació ens crida a discernir els carismes o dons que l'Esperit ha donat a cada persona i a posar-los al servei de l'Església i del món.

3. Revitalitzar la missió de l'Església

Al llarg del Sínode, les pregunta fonamentals han estat: "Què significa ser una Església en missió?" i "Com hem de ser una Església en missió?" Timothy Radcliffe, OP, un dels guies del retir sinodal, va assenyalar que, mentre que el primer any el repte consistia a superar les polaritzacions dins l'Església (cosa que va abordar convidant-nos a que ens féssim amics!), en el segon any calia pensar en com viure la unitat enmig de la diversitat. Som una Església global amb moltes Esglésies particulars. Mentre que algunes congregacions religioses ja han iniciat un camí d'interculturalitat, el *Document final* assenyala que "avui moltes comunitats de vida consagrada són un laboratori d'interculturalitat que constitueix una profecia per a l'Església i per al món." (n. 65) Tanmateix, aquest és encara un territori nou per a gran part de l'Església. A més, se'ns convida a imaginar nous camins i ministeris (incloent-hi el ministeri digital) per respondre als planys dels nostres temps.

El *Document final* (n. 22), citant *Lumen Gentium*, afirma que: "En virtut del baptisme «el poble sant de Déu participa també en la funció profètica de Crist, quan difon un viu testimoniatge sobretot per mitjà d'una vida de fe i de caritat» (LG 12).

Una Església sinodal en missió ha d'estar marcada per les trobades i els vincles. Al *Document final*, llegim: "L'Església, a nivell local i en la seva unitat catòlica, es proposa com una xarxa de relacions a través de la qual circula i es promou la profecia de la cultura de l'encontre, de la justícia social, de la inclusió dels grups marginals, de la fraternitat entre els pobles, de la cura de la casa comuna." (n. 121)

Per ser una Església en missió, la seva missió social ha de ser clara:

> També els temes de la doctrina social de l'Església, del compromís per la pau i la justícia, de la cura de la casa comuna i del diàleg intercultural i interreligiós han de tenir més difusió en el poble de Déu, perquè l'acció dels deixebles missioners incideixi en la construcció d'un món més just i fratern. El compromís per la defensa de la vida i dels drets de la persona, per l'ordenament just de la societat, per la dignitat del treball, per una economia justa i solidària, per l'ecologia integral formen part de la missió evangelitzadora que l'Església està cridada a viure i a encarnar en la història.
>
> (n. 151)

El document reconeix tant la necessitat com el potencial –i el repte– de ser una Església en missió. Imagino que vosaltres, aquí reunits, teniu molt a aportar a aquest camí. Aquesta és una crida a una major integració i intercanvi de dons, a nivell local i no només. Amb molt d'interès escoltaré les vostres reflexions sobre aquesta qüestió.

Oportunitats

Parlem ara d'oportunitats. Destacaré cinc oportunitats que són claus en una Església sinodal: (1) la renovació i reconstrucció de la comunitat; (2) que els ministeris estiguin connectats als carismes; (3) el discerniment comunitari; (4) l'intercanvi de dons; (5) una formació compartida.

1. Comunitat: construcció, renovació i reconstrucció

De la mateixa manera que el Vaticà II va aportar una renovació necessària a l'Església, 60 anys després la tornem a necessitar. La comunitat és un cos viu, sempre en procés i necessitat de creixement. Ja sigui per les diverses crisis que pateix el món, per la migració massiva de persones des de la seva comunitat d'origen, o per altres qüestions urgents, una Església sinodal ens demanarà de nou que construïm vincles, què ens preguntem què es necessita i que hi responguem. En molts llocs cal construir sentiments de pertinença que siguin acollidors.

Avui dia, en alguns indrets, cal reconstruir la confiança. La rendició de comptes i la transparència estan arrelades en la comunitat cristiana primitiva i es narren als Fets dels Apòstols 11, quan Pere és cridat a donar explicacions per la seva decisió de batejar Corneli, un gentil. Pere va exposar les seves raons i la comunitat hi va dialogar (95). Al *Document final* veiem que la presa de decisions s'entén com un procés relacional que "està acompanyat i seguit de pràctiques de rendició de comptes i avaluació, en un esperit de transparència inspirat en criteris evangèlics." (n. 95)

Serà essencial guarir ferides. Ja el 2021, el cardenal McElroy va dir això sobre la sinodalitat:

> El nostre camí sinodal ha d'estar impregnat d'aquest sentit d'abandó que crida tota l'Església local a un profund auto-examen i renovació [...] És un procés integral de conversió que busca aportar elements distintius a la nostra vida eclesial: la constatació profunda que tots som companys de viatge; el compromís d'escoltar Déu i els altres, fins i tot quan el que diuen és profundament desafiant; la disposició a parlar amb franquesa en el diàleg, enfrontant-nos a les ferides de la nostra vida eclesial; un autèntic sentit de corresponsabilitat de tots en la vida de l'Església; un esforç constant per situar al centre aquells que actualment es troben a la perifèria de la nostra Església; i l'exercici de

> l'autoritat i la presa de decisions d'una manera que reflecteixi la dignitat i la saviesa de tothom.
>
> ("Un Camí Sinodal: Cap a la Conversió i la Renovació a la Diòcesi de San Diego", 17 d'octubre de 2021)

Els propers passos d'implementació són oportunitats per crear noves formes de comunitat i vinculació. Podem examinar quin tipus de comunitat tenim i quina volem crear. Ha de ser el mateix tipus de parròquia? O volem una altra forma de comunitat eclesial de base? Com podem construir una comunitat de fe amb oportunitats de creixement espiritual, on les persones sentin un sentit de pertinença i ampliïn la seva acció pastoral? Aquesta nova fase inclourà moltes oportunitats *ad experimentum*. A més, el Sínode fa una crida perquè es duguin a terme reunions sinodals diocesanes de manera regular. Això obre les portes a una major participació i a una construcció més profunda de la comunitat.

Aquesta etapa d'implementació ens convida a reflexionar: Com hem de ser una comunitat? Quina sanació cal? Quina transparència és indispensable? Quina reforma estructural cal per construir noves formes de comunitat i connexió? Tot això, sense eliminar la necessitat d'autoritat i lideratge, però sí abordant el clericalisme (entre ordenats i no ordenats), que el Papa Francesc descriu com "ús del poder en benefici propi i distorsió de l'autoritat de l'Església que és servei al poble de Déu. Aquest s'expressa sobretot en els abusos sexuals, econòmics, de consciència i de poder per part dels ministres de l'Església. «El clericalisme, afavorit tant pels mateixos sacerdots com pels laics, genera una escissió en el cos eclesial que fomenta i ajuda a perpetuar molts dels mals que avui denunciem» (Francesc, *Carta al poble de Déu*, 20 d'agost de 2018)." (n. 74, DF). Aquest clericalisme ha de ser erradicat.

2. Carismes i ministeris

Una altra oportunitat que pot oferir una Església sinodal és la determinació dels ministeris a partir dels carismes. (L'especialista en Escriptura Paul Bere, SJ, ha treballat en aquesta qüestió.) L'Esperit distribueix generosament dons a qui vol. Qui té quin do? L'ensenyament, la predicació, la sanació? I quins altres? L'Església reconeix aquesta diversitat de dons quan descriu l'Església sinodal com una orquestra amb una varietat d'instruments "necessària per donar vida a la bellesa i l'harmonia de la música, dins de la qual la veu de cadascú manté els seus trets distintius al servei de la missió comuna." (n. 42)

L'experiència del procés sinodal ha demostrat que "l'Esperit Sant suscita constantment en el poble de Déu una gran varietat de carismes i ministeris. «També en l'edificació del cos de Crist vigeix la diversitat de membres i de funcions. Un sol és l'Esperit que distribueix els seus diversos dons per al bé de l'Església, d'acord amb les seves pròpies riqueses i segons les necessitats de ministeris (cf. 1 Co 12,11)» (LG 7)." (n. 36, DF)

Un dels rols del lideratge és reconèixer els dons, ja siguin presents o latents, en cada membre de la comunitat, i ajudar-los perquè aquests dons emergeixin. De vegades, això implica una invitació directa a posar en pràctica aquests dons. Altres vegades, pot significar proposar persones per a una formació que els permeti desenvolupar-los millor. Aquest procés serà tot un repte per a l'Església, que haurà de garantir que l'educació i la formació siguin accessibles per a aquelles persones i grups que no tenen recursos financers suficients.

Els dons de les dones han estat esmentats explícitament com a infrautilitzats, i el llenguatge del Sínode ha estat directe en demanar un canvi: "Aquesta Assemblea convida que s'apliquin plenament totes les oportunitats que ja preveu el dret vigent en relació amb el paper de les dones, especialment en els llocs on romanen sense implementar-se. No hi ha motius que impedeixin a les dones assumir papers de guiatge a l'Església: allò que ve de l'Esperit Sant no es pot aturar." (n. 60, DF) Potser n'hi ha encara més per descobrir?

3. Discerniment comunitari

En una Església sinodal, les persones seran formades en el discerniment comunitari. Això també té arrels en l'experiència de l'Església primitiva, com es veu en els *Fets dels Apòstols*, "«L'Esperit Sant i nosaltres hem cregut» (Ac 15,28). [...] Invocant la seva llum, el poble de Déu, participant de la funció profètica de Crist (cf. LG 12), «procura discernir en els esdeveniments, en les exigències i en les aspiracions en els quals participa junt amb els altres homes del nostre temps, quins són els veritables signes de la presència o del pla de Déu» (GS 11)." (n. 81, DF)

La corresponsabilitat en la missió requereix la capacitat de discernir. A l'Església local, és necessari que hi hagi diversitat en el discerniment. Les persones afectades han d'estar implicades en la mesura del possible. Llegim, al *Document final*, que "el discerniment és tant més ric com més s'escolta tothom. Per això és fonamental promoure una àmplia participació en els processos de discerniment, amb una cura particular de la implicació d'aquells que es troben al marge de la comunitat cristiana i de la societat." (n. 82)

El discerniment requerirà formació; el Sínode mateix ha estat una escola de discerniment, on tothom ha après a escoltar junts l'Esperit, tant dins de cadascú com al voltant nostre. Això forma part de la formació necessària per al Poble de Déu i demanarà pràctica i acompanyament. El *Document final* reclama "una participació més àmplia de laics i laiques en els processos de discerniment eclesial i en totes les fases dels processos de presa de decisions (elaboració i presa de les decisions)" (n. 77) Un altre punt destacat és que quan es fan consultes, no es pot actuar com si la consulta no hagués existit; ha de tenir pes en el procés de discerniment i presa de decisions. De fet, estan vinculades.

En aquest Esperit, la vida d'una Església missionera i sinodal ha de ser reimaginada i reorientada.

4. Intercanvi de dons: responent a noves necessitats amb noves formes d'actuar

Durant el Sínode, la frase "intercanvi de dons" va captivar la imaginació de moltes persones. Augmentar l'agilitat i la disponibilitat per al ministeri és possible quan es treballa conjuntament. Allò que un sol individu no pot fer, un grup ho pot aconseguir millor. La crida és a veure cadascú com algú que té dons per oferir i que, alhora, pot rebre dons dels altres. A través de l'intercanvi de dons, es poden generar noves formes de col·laboració. Això permetria no només respondre a les necessitats actuals, sinó també anticipar i abordar noves necessitats. Com a resultat, podrien sorgir noves estructures.

Ja hi ha exemples d'això: "Un horitzó significatiu de novetat i d'esperança en què es poden realitzar formes d'intercanvi dels dons, de recerca del bé comú i de compromís coordinat en qüestions socials

de rellevància global és el que es va perfilant, per exemple, en grans àmbits geogràfics supranacionals i interculturals com l'Amazònia, la conca del riu Congo, la mar Mediterrània." (n. 120, DF)

Sovint no pensem en les persones empobrides o marginades com a individus amb qui podem intercanviar dons. El *Document final* ens convida a veure aquelles persones que s'han vist abocades a la pobresa, sovint etiquetades com "els pobres", com a protagonistes de l'evangelització. Això és especialment rellevant per a aquells acostumats a oferir assistència als empobrits sense reconèixer els dons que aquestes persones ens poden oferir. El *Document final* ho expressa clarament: "L'Església està cridada a ser pobre amb els pobres, que sovint són la majoria dels fidels, a escoltar-los i a considerar-los subjectes d'evangelització, aprenent junts a reconèixer els carismes que aquests reben de l'Esperit." (n. 19) També cal trobar un nou llenguatge (almenys en anglès) per referir-se a "els pobres". Quan aquesta expressió es fa servir com un substantiu, redueix la persona a la seva situació, quan en realitat és molt més que això. Potser aquest ja és un exemple de com els nostres germans i germanes ens evangelitzen a nosaltres!

En última instància, l'intercanvi de dons és un testimoni per al món i una invitació a participar-hi. "Així la sinodalitat de l'Església esdevé profecia social, inspira nous camins també per a la política i per a l'economia, col·labora amb tots aquells que creuen en la fraternitat i en la pau en un intercanvi de dons amb el món." (n. 153, DF)

5. Formació

Formació, formació, formació: aquesta és la clau d'aquest darrer apartat. A tota l'Església hi ha la necessitat d'una formació "integral, continuada i compartida" (n. 143, DF) per a una Església sinodal, que ha de tenir lloc en els seminaris i les cases de formació. La formació ha de ser compartida i, quan sigui possible, en comú. Una formació conjunta construirà relacions entre religiosos, preveres i laics. Dones i homes, seminaristes i laics, preveres i bisbes han d'aprendre els uns dels altres i establir relacions a llarg termini.

El *Document final* reconeix que

> una de les peticions que ha sorgit amb més força i de tot arreu al llarg del procés sinodal és que la formació sigui integral, continuada i compartida. [...] Altrament marcada ha estat la insistència en la necessitat d'una formació en què participin junts homes i dones, laics, consagrats, ministres ordenats i candidats al ministeri ordenat, permetent així créixer en el coneixement i l'estima mutus i en la capacitat de col·laboració.
>
> (n. 143)

Aquesta serà una de les primeres evidències visibles de la fase d'implementació. Cal estar atentes a les esglésies locals, des de les parròquies fins a les diòcesis, i demanar aquesta formació. Per oferir formació en un estil sinodal i per a una Església sinodal també caldrà formació específica i un compromís de l'Església local, els seminaris, les cases religioses i les parròquies.

Reptes

Centrant-nos en la implementació necessària per avançar cap a una Església més sinodal, assenyalo tres reptes principals: (1) crear impuls que es pugui veure i escoltar; (2) desenvolupar més vies per al diàleg i per abordar els desacord; (3) atendre les resistències.

1. Crear impuls

La *Carta sobre el procés d'acompanyament de la fase d'implementació del Sínode*, publicada el dissabte 15 de març de 2025, és un exemple excel·lent de com generar impuls, oferint direcció i encoratjant les esglésies locals a trobar respostes pròpies a les crides del *Document final*. La carta està adreçada als bisbes i al Poble de Déu de tot el món, un gest d'inclusió que és fonamental per a una Església sinodal. El papa Francesc ha aprovat aquest pas i ha demanat que tothom rebi la carta. A més, es presenta un calendari de tres anys que culminarà en una Assemblea eclesial al Vaticà l'octubre del 2028. És una gran notícia!

És crucial, en aquest moment, compartir el moviment que ja està en marxa i continuar difonent les experiències sobre la sinodalitat. Quan hi ha una crida global, aquesta es percep—o no—al nivell local. Algunes persones poden dir: "No està passant res. No hi ha cap canvi ni moviment." Però en realitat ja hi ha llums que brillen, i cal posar-hi focus. L'Escriptura ens recorda que no hem d'amagar els nostres talents! Caldrà fer visible el que està passant. Compartir aquesta informació genera inspiració, la qual cosa motiva i encoratja una creativitat sinodal encara més gran.

Els relats són necessaris. Per exemple, en una publicació a les xarxes socials des de Lima (Perú), a principis de març, una jove va compartir un vídeo de dos minuts explicant el que la seva diòcesi està fent i anunciant que d'aquí a un any es presentarà un informe (com a acte de transparència i responsabilitat). La setmana passada es van publicar imatges d'una trobada sobre sinodalitat a Hongria que incloïa laics i bisbes, organitzada per un teòleg laic. Synod.va ha compartit informació sobre la reunió de la conferència episcopal de Rwanda sobre el Sínode i la sinodalitat. La Federació de Conferències Episcopals d'Àsia (FABC) ha creat una comissió per a la sinodalitat i ha nomenat el cardenal Pablo Virgilio David com a responsable.

A més, el febrer passat, la Facultat de Dret Canònic de St. Paul's, a Ottawa, va organitzar un seminari web sobre la participació de les dones en el lideratge i el govern de l'Església. Després de l'Assemblea Sinodal de 2023, la teòloga Sor Béatrice Faye va fundar una Escola de Sinodalitat al Senegal! A la Unió Internacional de Superiores Generals, més de 1.142 persones es van registrar per a una sessió sobre el document sinodal i les converses sobre sinodalitat, incloent-hi religiosos i laics. També estem oferint formacions sobre la Conversa en l'Esperit tant per a líders com per al públic general. I VOSALTRES sou aquí, reunits, per participar en el Sínode i la sinodalitat.

Necessitem trobar maneres de compartir les històries que ja estan sorgint. A la carta que acompanya el *Document final*, el papa Francesc afirma que es demanaran actualitzacions als bisbes durant les seves visites *ad limina*. Hem de trobar maneres perquè les parròquies i les comunitats locals puguin compartir i aprendre les unes de les altres. Cal convidar els joves perquè comparteixin la seva energia i visió. Els sacerdots també han d'estar-hi implicats. Els sínodes diocesans poden ser una gran

oportunitat per involucrar un ampli grup de persones. També hem de convidar a viure experiències *ad experimentum* en diferents àmbits, i hem d'acceptar que els processos no seran perfectes.

2. Canvis en la metodologia per a converses valentes

Hem de continuar evolucionant en la nostra pràctica i aprenentatge sobre com debatre i discernir realitats i temes difícils. La Conversa en l'Esperit, la metodologia del Sínode, ha evolucionat en aquests dos anys, i hem de trobar encara més formes d'unir la nostra tradició intel·lectual amb les realitats i les crides que ens envolten. Això significa dedicar-hi temps, crear espais per a la pregària, l'escolta, la compartició i l'aprenentatge, i finalment discernir i actuar segons el discerniment. Per això, potser també necessitarem formar més facilitadors perquè condueixin aquests importants debats.

També necessitem els dons de les diferents tradicions espirituals. Els benedictins ens poden ensenyar sobre l'escolta, que és la primera paraula de la seva Regla. Els dominics ens poden ensenyar sobre el *disputatio*. Els cistercencs ens poden ensenyar sobre el silenci.

3. Respondre a la resistència

Sempre que hi ha un canvi significatiu, és natural trobar dins nostre certa resistència. Què m'implicarà, tot plegat? Què passarà amb el paper que tinc, en el qual potser em sento còmode? Hem d'atendre la resistència i anomenar-la. Sovint hi ha pors amagades, però també poden sorgir suggeriments útils que ajudin a avançar en la implementació.

La investigació de Kimberly Rocheville i Jean Bartunek a la revista *Organizational Dynamics* ofereix una perspectiva útil per diferenciar entre resistències destructives i constructives. És important comprometre's amb les resistències constructives, ja que aquí se'n poden obtenir aprenentatges valuosos que millorin els processos d'implementació. La resistència constructiva pot oferir aportacions útils i suggeriments per avançar. En aquest sentit, és diferent de la resistència negativa, que està més orientada a obstaculitzar la implementació que a millorar la situació. (Vegeu "Distinguishing between destructive and constructive resistance in strategy implementation processes", 2025). Un recordatori que és important que tinguem present és que, per gestionar aquest canvi, ens hem de permetre cometre errors.

Conclusió

Com ens recorda el *Document final,* en la sinodalitat hem emprès un camí "de renovació espiritual i de reforma estructural per fer l'Església més participativa i missionera, és a dir, per fer-la més capaç de caminar amb cada home i cada dona, irradiant la llum de Crist." (n. 28) Com hi participareu, vosaltres?

Finalment, i en l'Esperit de la Sinodalitat, fem uns minuts de silenci perquè tingueu espai per reflexionar sobre el text i les paraules que conté. Gràcies!